

19.01.2026

Fundusze Europejskie

Edukacja obywatelska i gry dydaktyczne w szkołach - warsztaty dla nauczycieli

Szkolenie 2026

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Fundusze Europejskie

Moduł 1. Podstawy edukacji obywatelskiej i metody aktywizujące uczniów

Prowadzące:

dr Marlena Piotrowska, mgr Olga Grajek

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Budowanie zespołu

Zespół

- Zespół tworzy grupa osób współpracujących dla wspólnego celu i według ustalonych zasad.
- Samo utworzenie grupy nie oznacza automatycznie, że jej członkowie będą działali bardziej efektywnie i osiągną wysokiej jakości rezultaty.
- Efektywność zespołu to nie tylko wydajność, ale też satysfakcja członków zespołu i warunki przyszłej współpracy (Hackman, Morris, 1975, s. 6-7 za: Pyszka, 2015, s. 40).

Determinanty efektywności zespołu

■ Modele deterministyczne:

- IPO: input-process-output;
- IO: input-output;
- IMOI: input-mediator-output-input;
- model ekologiczny.

■ Modele wieloczynnikowe:

- model GRPI: cele, role, procesy, relacje;
- model Katzenbacha i Smitha;
- model LaFasto i Larsona;
- model Hackmana;
- model Lencioniego;
- model T7 Lombardo i Eichingera.

(za: Pyszka, 2015, s. 48-49)

Efektywna praca zespołowa

- Jasna rola i odpowiedzialność lidera
- Wzajemna komunikacja o działaniach członków zespołu
- Wzajemne wsparcie
- Elastyczność i gotowość do adaptacji
- Dbanie o interes grupy

(Salas, 2025, za: Łuźniak-Piecha, 2022, s. 29)

Jak zbudować zgrany zespół?

- Partnerstwo
- Uczenie się poprzez wspólne działanie
- Wdrażanie metod deliberatywnych (np. debaty oksfordzkie)
- Systemowe rozwiązywanie konfliktów (np. mediacje rówieśnicze)
- Zapewnienie inkluzyjności
- Ewaluacja działań
- Świadomość ograniczeń i wyzwań napotykanym w procesie podejmowania decyzji

Jaki jest cel teambuildingu w środowisku szkolnym?

- Umożliwienie wzajemnego poznania się oraz efektywnego budowania zespołu.
- Budowanie poczucia przynależności.
- Wspieranie integracji uczniów i wzmacnianie relacji.
- Skuteczne rozwiązywanie problemów i zarządzanie konfliktami w grupie.
- Zwiększenie poziomu zaangażowania oraz energii zespołu.
- Kształtowanie kompetencji społecznych.

ĆWICZENIE

Poznanie tego, co nas łączy i wyróżnia

- Skrócenie dystansu i ułatwienie nawiązania kontaktu.
- Pokazanie, że łączą nas wspólne cechy i doświadczenia.
- Dostrzeżenie, co nas wyróżnia i odróżnia od innych.
- Ćwiczenie stanowi punkt wyjścia do dalszej współpracy zespołowej.

ĆWICZENIE

Wspólny cel

- Cel powinien być konkretny i mierzalny.
- Wspólny cel nie jest oczywisty – należy go określić.
- Świadomość celu oddziałuje na strategię działania.
- Wspólny cel porządkuje role w zespole.
- Problemy komunikacyjne utrudniają osiągnięcie celu.

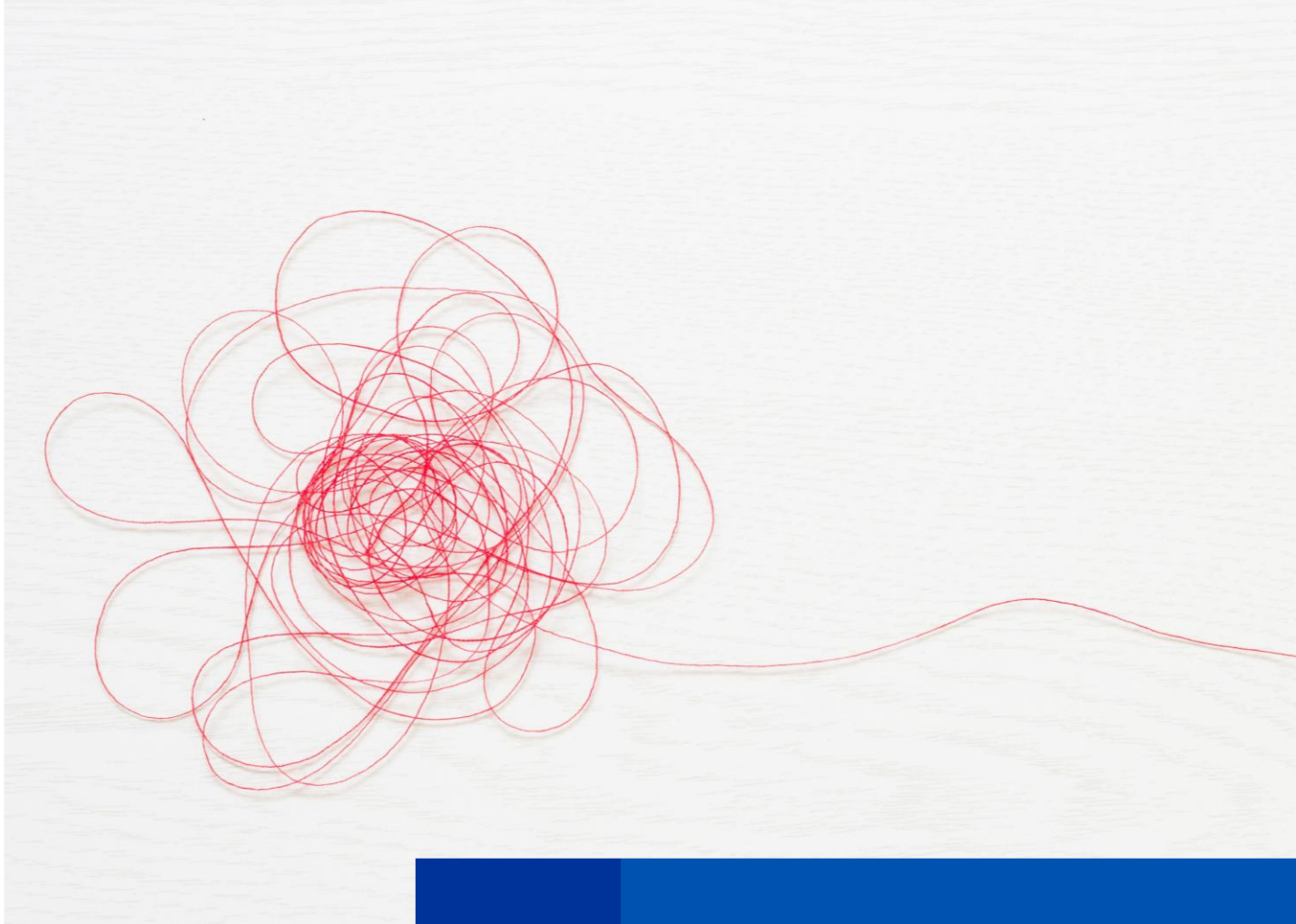

ĆWICZENIE

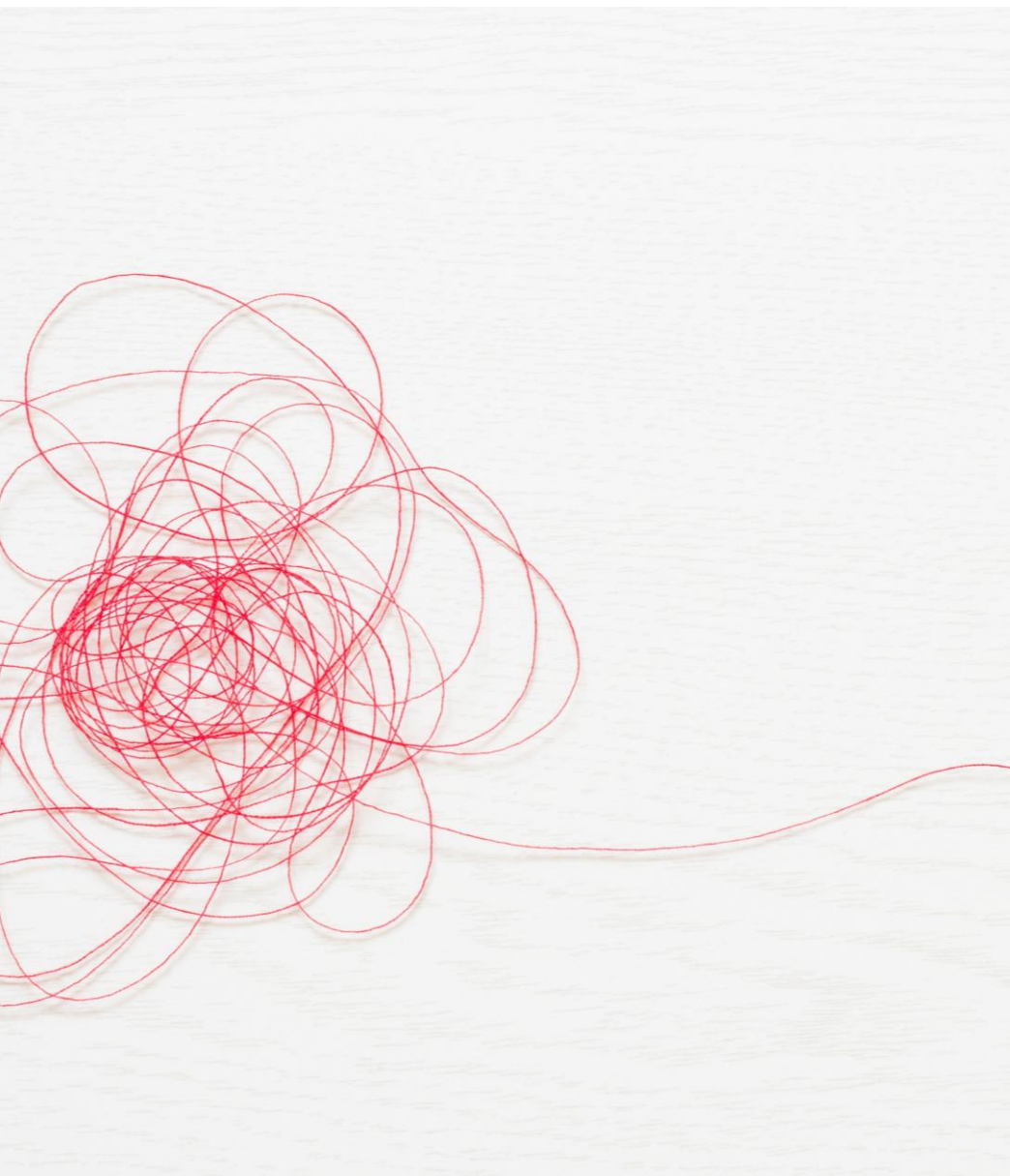

Myślenie zespołowe i projektowe

- Wspólny cel sprzyja efektywnej współpracy.
- Planowanie działań zwiększa szanse na sukces przy ograniczonych zasobach.
- Ważne jest sprawne podejmowanie decyzji.
- Zespół jest skuteczniejszy, gdy role są jasno ustalone i akceptowane.

ĆWICZENIE

Rozwiązywanie problemów

- Często okazuje się, że rozwiązanie problemu jest łatwiejsze, niż początkowo sądziliśmy.
- Nie każdy problem ma jedno oczywiste rozwiązanie.
- Współpraca pozwala zmienić perspektywę i dostrzec nowe możliwości.
- Ważne jest, by sprawdzać różne pomysły i modyfikować działania w razie potrzeby.

ĆWICZENIE

Komunikacja w grupie

- Jasność komunikatu wpływa na jakość współpracy i decyzji.
- Słuchanie jest równie istotne jak mówienie.
- Nieprecyzyjna informacja rodzi nieporozumienia.
- Skuteczna komunikacja wymaga informacji zwrotnej i zaufania.

Budowanie zgranego zespołu uczniowskiego

- Tworzenie bezpiecznej atmosfery.
- Współpraca oparta na partnerstwie.
- Wyznaczenie jasnego i angażującego celu, który pozwoli na przekształcenie klasy w organizację uczącą się.
- Wykorzystanie systemów gamifikacyjnych.
- Wykorzystanie metody projektu.
- Praca w mniejszych grupach.

Edukacja obywatelska

Modele obywatelstwa

- **Model liberalny** (istotna autonomia jednostki, jej prawa oraz wolności)
- **Model republikański** (istotne cnoty obywatelskie, poczucie więzi oraz patriotyzm)

Edukacja obywatelska – chmura skojarzeń

Edukacja obywatelska

- trudności definicyjne ze względu na różnorodność definicji społeczeństwa obywatelskiego
- obywatelska aktywność grupowa
- obywatelska aktywność indywidualna

Obszary edukacji obywatelskiej

- edukacja dla demokracji
- *civic education* – koncentracja na wiedzy o instytucjach
- *citizenship education* – kształtowanie postaw i aktywnego uczestnictwa

Zadania edukacji obywatelskiej

- rozwijanie wiedzy, umiejętności oraz kształtowanie postaw niezbędnych do samorealizacji jednostki, rozwoju społecznego i wyrównywania szans,
- kształtowanie społeczeństwa obywatelskiego poprzez promowanie aktywnego uczestnictwa i odpowiedzialności za wspólnotę,
- wzmacnianie postaw prodemokratycznych oraz umiejętności krytycznego myślenia,
- zapoznanie z prawami i obowiązkami obywatela, budowanie poczucia sprawstwa i odpowiedzialności za dobro wspólne.

Trzy typy obywatela wg Joela Westheimera

- Obywatel posłuszny
- Obywatel społecznie zaangażowany
- Obywatel krytyczny

(Jarmużek, 2025, s. 57)

Kluczowe kompetencje XXI wieku: Model 4K

- krytyczne myślenie
- kreatywność
- komunikacja
- kooperacja

Modele edukacji obywatelskiej

- model przekazu obywatelskiego
- model naukowo-społeczny
- podejście interpretacyjne
- podejście emancypacyjne

(Pieczywok, 2022, s. 106-109)

Edukacja obywatelska w szkole

- W ramach edukacji obywatelskiej uczniowie zdobywają praktyczne umiejętności poprzez udział w co najmniej czterech działaniach obywatelskich.
- Pracując w grupach 3-5 osób realizują także minimum jeden projekt edukacyjny: badawczy (oparty na co najmniej trzech źródłach) lub społeczny (rozwiązujący wybrany problem społeczny).
- Przedmiot wymaga stosowania aktywizujących metod nauczania, a metody podawcze pełnią rolę pomocniczą.

Wyzwania

- **Edukacja do demokracji:**
przygotowanie do pełnienia ról obywatelskich w przyszłości (w dorosłym życiu)
- **Edukacja w demokracji:**
demokratyczna struktura szkoły i partycypacja uczniów w podejmowaniu decyzji

(Kopińska, Solarczyk-Szwec , 2016, s. 23-34)

Partycypacja obywatelska - publiczna

- aktywność publiczna (*public action*)
- angażowanie obywateli (*public involvement*)
- partycypacja wyborcza (*electoral participation*)
- partycypacja obowiązkowa (*obligatory participation*)

(Langton, 1978, za: Lubik-Reczek, 2024, s. 21)

Formy partycypacji wg skali zaangażowania jednostki

- partycypacja indywidualna
- partycypacja społeczna
- partycypacja publiczna

(Wójcik, 2018, za: Lubik-Reczek, s. 26)

Formy partycypacji

- informowanie
- konsultowanie
- współdecydowanie/ współdziałanie

Pseudopostaci partycypacji dzieci

- manipulacja dziećmi,
- dekorowanie się dziećmi,
- tokenizm.

(Hart 1992, s. 9, za: Jarosz, 2016, s. 78)

Quiz: Partycypacja społeczna w Polsce

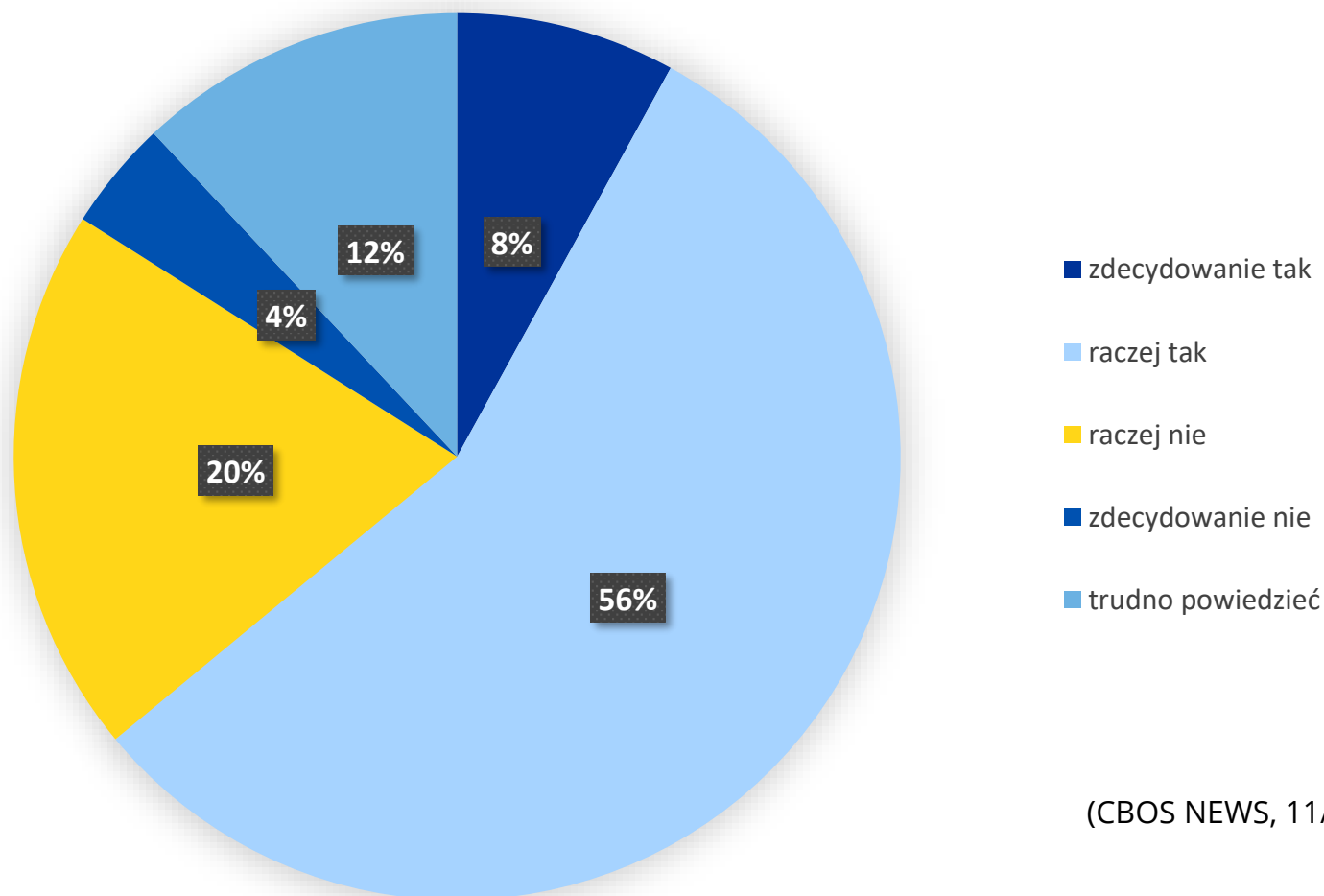

Partycypacja społeczna w Polsce w liczbach

- Na koniec 2024 roku w Polsce zarejestrowano 161 tys. organizacji pozarządowych:
 - 117 tys. stowarzyszeń (bez OSP)
 - 44 tys. fundacji
- Faktycznie aktywnych jest ok. 75 tys. stowarzyszeń i fundacji (ok. 50% wszystkich zarejestrowanych).
- Najczęstszymi odbiorcami działań NGO są: dzieci i młodzież (70%) oraz lokalna społeczność (65%).

(Stowarzyszenie Klon/Jawor, 2025, s. 4; 28)

W 2018 roku CBOS zapytał Polaków, czy uważają, że ich głos jest brany pod uwagę przez władze gminy/miasta przy podejmowaniu decyzji dotyczących mieszkańców.

(CBOS NEWS, 11/2018)

Postawy obywatelskie ósmoklasistów (2022)

- W 2022 roku zapytano polskich ósmoklasistów, czy w dorosłym życiu zamierzają brać udział w wyborach ogólnokrajowych.
- Zdecydowana większość uczniów deklarowała udział w głosowaniu: 54% odpowiedziało „zdecydowanie tak”, 32% – „tak”.
- Jednocześnie tylko: 3% uczniów w 2022 roku deklaroowało zamiar wstąpienia do partii politycznej, 6% planowało kandydowanie w wyborach do samorządu lokalnego.

(ICCS 2022, 2023)

Wystawa: Różne oblicza partycypacji społecznej

**Sposoby kształcenia kompetencji
obywatelskich w szkole podstawowej i
ponadpodstawowej oraz wyzwania dla
edukacji obywatelskiej**

**Burza mózgów: Jakiego obywatela
realnie kształci dziś szkoła?**

**Dyskusja: Jakiego obywatela
powinna wykształcić szkoła?**

Jakiego obywatela powinna wykształcić szkoła?

- świadomego i odpowiedzialnego, aktywnie uczestniczącego w życiu społecznym oraz demokratycznych procesach decyzyjnych,
- posiadającego poczucie tożsamości i dumy z przynależności do wspólnoty lokalnej i narodowej, dbającego zarówno o „małą”, jak i „dużą” ojczyznę,
- otwartego na dialog, szanującego odmienność poglądów i potrafiącego prowadzić konstruktywną dyskusję,
- empatycznego, solidarnego z innymi, gotowego do działania na rzecz dobra wspólnego,
- rozumiejącego znaczenie sfery publicznej, wykazującego zainteresowanie sprawami społecznymi oraz angażującego się w inicjatywy obywatelskie,
- potrafiącego analizować problemy społeczno-polityczne, podejmować decyzje zgodnie z wartościami konstytucyjnymi i normami demokratycznymi.

Edukacja obywatelska w szkole

- **Założenia edukacji obywatelskiej:** obejmuje omawianie bieżących kwestii społeczno-politycznych, w tym zagadnień, które mogą budzić kontrowersje
- **Rola nauczyciela:** zachowanie neutralności światopoglądowej i politycznej
- **Interdyscyplinarność:** edukacja obywatelska powinna nawiązywać do zagadnień poruszanych w ramach innych przedmiotów szkolnych

Zalecane metody i techniki pracy na przedmiocie edukacja obywatelska

- praca w grupach,
- burza mózgów,
- metaplan,
- dyskusja,
- różne formy debat,
- metoda studiów przypadku,
- symulacja,
- odgrywanie ról,
- drama,
- projekt edukacyjny,
- wizyty w instytucjach publicznych,
- spotkania z przedstawicielami władz publicznych,
- kontakty z organizacjami społecznymi,
- spotkania z postaciami ważnymi dla lokalnej społeczności.

Wyzwania edukacji obywatelskiej

- Diagnoza wyzwań
- Strategie radzenia sobie z wyzwaniami

Word Café

- Praca w kilkusobowych grupach przy stolikach tematycznych
- Każdy stolik - inny obszar wyzwań edukacji obywatelskiej
- Rotacja uczestników co 15 minut - zmiana stolika, jeden gospodarz pozostaje
- Gospodarz podsumowuje dyskusję i zaprasza do pogłębienia tematu
- Zapisywanie wniosków i refleksji na kartach pracy
- Możliwość nawiązywania do wcześniejszych wypowiedzi
- Podsumowanie plenarne

Wyzwania dla edukacji obywatelskiej

- Częste zmiany w polityce oświatowej
- Nadmierne skupienie na przekazywaniu wiedzy teoretycznej
- Marginalizowanie przedmiotów humanistycznych i społecznych
- Koncentracja na wynikach edukacyjnych zamiast na działaniach społecznych
- Pasywne metody nauczania
- Niedostateczne przygotowanie kadry pedagogicznej
- Brak narzędzi / niedostateczne narzędzia do zapewnienia odpowiedniego poziomu nauczania
- Opór wobec innowacyjnych rozwiązań
- Fasadowość struktur demokratycznych w szkole
- Postępująca polaryzacja społeczna
- Poczucie braku sprawstwa wśród uczniów
- Niedostatecznie rozwinięte relacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym

Gry dydaktyczne w edukacji obywatelskiej - metody aktywizujące uczniów

Grywalizacja (gamifikacja)

- Wykorzystanie w nauczaniu mechanizmów charakterystycznych dla gier, aby zwiększyć zaangażowanie i motywację uczniów.
- To nie to samo co nauczanie przez gry.
- Służy trwałemu zaangażowaniu uczestników poprzez systemy motywacyjne i narracyjne.
- W gamifikacji wykorzystuje się np. punkty, odznaki, rankingi, zadania, wirtualne środki finansowe, ramy czasowe zmuszające do systematyczności itp.
- Warto postawić na: dobrowolność, stałość zasad, brak negatywnych punktów, unikanie rywalizacji indywidualnej.

Grywalizacja w szkole

- jasno określony cel edukacyjny,
- lekcja jako misja z narracją,
- zadania → punkty → poziomy,
- współpraca ważniejsza niż rywalizacja,
- dobrowolność zaangażowania,
- samodzielne decyzje uczniów,
- interaktywność i sprawczość,
- refleksja nad działaniami,
- testowanie i prototypowanie,
- współtworzenie gier z uczniami.

Dyskusja: Metody aktywizujące uczniów

Laboratorium demokracji: symulacja procesów decyzyjnych

Podsumowanie

- Budowanie zespołu
- Od teorii do zaangażowania obywatelskiego
- Kompetencje i wyzwania w XXI wieku
- Metody aktywizujące – uczenie poprzez doświadczenie

Fundusze Europejskie

Dziękujemy za uwagę!

Fundusze
Europejskie

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

